

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА
І ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО”
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс “Політична еліта і політичне лідерство” є логічним продовженням попередніх тем нормативного курсу з політології для бакалаврів.

На сучасному етапі принципове значення має більш-менш точне визначення понять “політична еліта” і “політичне лідерство” з тим, щоб найточніше зрозуміти їх суть у політичних процесах і політичному житті. Це сповна стосується і стану українського суспільства, ролі і місця у його становленні політичних еліт і лідерства, оскільки від них значною мірою залежить успіх процесів державотворення, формування демократичного суспільства.

Метою вивчення курсу “Політична еліта і політичне лідерство” є глибоке засвоєння студентами базових знань про політичну еліту і політичне лідерство, особливості їх формування і діяльності у суспільстві.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні *знати:*

- об’єкт і предмет курсу “Політична еліта і політичне лідерство”, володіти понятійно-категоріальним апаратом курсу з урахуванням різних аспектів і підходів до визначення і пояснення понять і категорій;
- історичну генезу політичного лідерства і політичної елітарності у світі в цілому, в колишньому СРСР, у Європі, Україні;
- основні напрямки та концептуальні підходи до вивчення аналізу та інтерпретації політичних еліт і політичного лідерства в ХХ–ХХІ ст.;
- особливості формування еліт і політичних лідерів у новітній Україні.

вміти:

- орієнтуватися в основних поняттях “політична еліта” і “політичне лідерство”;
- схарактеризувати основні типи еліт і політичних лідерів згідно з існуючими класифікаціями;
- давати науково-об’єктивну оцінку конкретних представників політичних еліт, окремих політичних лідерів;
- здійснювати аналіз політичних, політико-владних відносин у суспільстві згідно з роллю і місцем у них еліт і політичних лідерів.

Підготовлено доктором політичних наук, професором кафедри політології *М. Ф. Головатим*

Затверджено на засіданні кафедри політології
(протокол № 5 від 29.01.09)

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії
управління персоналом*

Головатий М. Ф. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Політична еліта і політичне лідерство” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. — 16 с.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів містять пояснювальну записку, тематичний план лекційних і семінарських занять, зміст дисципліни “Політична еліта і політичне лідерство”, плани семінарних занять з курсу, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА І ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин, з них			Примітка
		Лекції	Семінари	Самостійна робота	
1	2	3	4	5	6
	Змістовий модуль I. Поняття “політична еліта” у сучасній політології				
1	Політична еліта як соціальний і політичний феномен	2	2	2	
2	Історична генеза формування політичних еліт	2		2	
3	Особливості формування політичних еліт в Україні в XI–XIX ст.	2		2	
	Змістовий модуль II. Основні концепції елітарності і підходи до її вивчення				
4	Ідеї елітарності у світі та Україні: особливе і різне	2		2	
5	Основні підходи до вивчення політичних еліт	2		2	
6	Типологія політичних еліт	2		2	
	Змістовий модуль III. Проблеми політичних еліт в українській політології				
7	Історія та генеза політичних еліт в Україні	2		2	

1	2	3	4	5	6
8	Структура і принципи діяльності політичних еліт	2		2	
9	Нова політична еліта України	2		2	
	Змістовий модуль IV. Поняття “політичне лідерство” у сучасній політології				
10	Сутнісні особливості поняття “політичне лідерство”	2		2	
11	Психологічні особливості і функції політичного лідерства	2		2	
12	Основні теорії політичного лідерства	2	2	2	
	Змістовий модуль V. Ідеї політичного лідерства у світовій та українській політичній думці				
13	Ідеї політичного лідерства у європейській політичній думці	2		2	
14	Теорії політичного лідерства в Україні	2		2	
15	Основні стилі політичного лідерства	2		2	
	Змістовий модуль VI. Особливості політичного лідерства в новітній Україні				
16	Вожді і лідери: суть і особливості	2		2	
17	Основні стилі політичного лідерства	2		2	
18	Специфіка політичного лідерства в новітній Україні	2		2	
Разом годин: 135					

ЗМІСТ

дисципліни

“ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА І ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО”

Змістовий модуль I. Поняття “політична еліта” у сучасній політології

Природна елітарність людських суспільств. Поняття “еліта” і його визначення. Специфіка тлумачення поняття “політична еліта”. Політична еліта як меншість, духовна ознака і якість. Об’єктивні умови існування і зміни еліт. Історична генеза формування політичних еліт: світ і Україна — спільне й особливе. Політична еліта Київської Русі, Галицько-Волинської, Козацької та Литовсько-Руської доби. Національна еліта в Україні у XVII–XVIII ст. Українське дворянство у XIX ст.

Література [1; 5; 11–15; 21; 24; 25; 28; 32]

Змістовий модуль II. Основні концепції елітарності і підходи до її вивчення

Проблема влади й еліти у сучасній політології. Політичні концепції елітарності у XX–XXI ст. Ідеї і концепції елітарності, еліти у працях В. Парето, Г. Моска, Х. Ортега-і-Гассета, Г. Преццоліні, Г. Папіні. Теоретики фашизму — Ф. Ерколе, А. Монті, А. Гітлер. Елітарні ідеї і їх пояснення в СРСР. Типологія політичних еліт.

Література [1; 3; 5; 10; 11; 13–15; 21; 24–26; 28]

Змістовий модуль III. Проблеми політичних еліт в українській політології

Піраміда влади С. Яворського. Ідеї елітарності у теоріях Г. Сковороди. Особливості української еліти у XX ст. (Д. Донцов, В. Липинський, М. Міхновський). Політичні еліти в новітній (після 1990 р.) Україні: особливості формування і зміни. Сучасні теоретичні підходи до вивчення еліт в Україні і світі. Психологічний підхід (В. Парето, Г. Тард, З. Фройд, К. Юнг). Економічний підхід (Д. Бернхем). Інституційний підхід (Р. Мілс). Функціональний підхід.

Література [3; 5; 10–13; 21; 24; 25; 28; 31; 32]

Змістовий модуль IV. Поняття “політичне лідерство” у сучасній політології

Сутність поняття “політичний лідер”. Первинна класифікація політичного лідерства. Феномен лідерства. Умови виникнення лідерства у політиці. Особливості і характеристики політичних лідерів (біологічні, психологічні, потяг до влади, джерела і т. ін.). Психологічні особливості політичного лідерства. Домінування і підкорення як основа лідерства.

Література [2; 3; 5; 10; 11; 13; 14; 15; 18; 20; 22; 24; 26; 28; 31]

Змістовий модуль V. Ідеї політичного лідерства у світовій і українській політичній думці

Концепції лідерства (Т. Гоббс, Дж. Локк, Ш. Монтеск’є, Ф. Вольтер, Г. Гегель, Т. Карлейл, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше). Теорії політичного лідерства: “героїв”, “рис”. Теорія М. Вебера і класифікація лідерів. Ситуаційно-особистісні теорії, теорії обміну, мотиваційні теорії. Погляди українських політологів на проблему політичного лідерства (А. Пахарев, М. Головатий, Л. Кочубей, М. Михальченко, Ф. Рудич та ін.).

Література [1; 2; 3; 5; 11; 13; 15; 18; 20–22; 24; 26; 28–30]

Змістовий модуль VI. Особливості політичного лідерства в новітній Україні

Поняття вождизму і поняття лідерства. Матриця Ю. Міхованева. Роль і місце лідера в системі влади, у владних відносинах. Авторитарні і демократичні політичні лідери сучасної України. Імідж і його формування. Технології формування політичного лідерства в новітній Україні.

Література [1; 2; 11; 13; 15; 19; 22; 24; 26; 28; 29]

Завдання для самостійної роботи студентів

Навчальний час для самостійної роботи студентів над вивченням курсу регламентується (умовно) навчальним планом.

Згідно з навчальним планом студенти самостійно (за консультаціями викладачів, бібліотечних працівників):

- працюють над відповідними розділами підручників, навчальних посібників, що є у наявності в МБЦ, МАУП, інших бібліотечних установах;

- залучають до вивчення тем курсу конспекти лекцій, матеріали практичних і семінарських занять викладачів, електронні навчально-методичні посібники, опорні конспекти викладачів тощо.

З метою відповідного самоконтролю за самостійним вивченням курсу в методичних матеріалах вміщено перелік проблемних питань.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ

Змістовий модуль I. Поняття “політична еліта” у сучасній політології

Тема семінару: Політична еліта як соціальний і політичний феномен.

План

1. Основні ознаки політичної еліти та джерела її формування.
2. Характеристика основних теорій політичних еліт.
3. Основні підходи до вивчення політичних еліт у сучасній політології.

Література [1; 3; 5; 12; 13; 24; 25; 28]

Додатковий матеріал для підготовки до семінару

Політичною елітою зазвичай називають невеликі групи людей, чиє місце і становище у суспільстві надає їм можливості прийняти рішення, які впливають на життя і розвиток суспільства, або суттєво впливати на процес виникнення й ухвалення таких рішень. Якщо такі рішення мають загальнонаціональне значення й від них залежить подальша доля народу, то йдеться про *національні політичні еліти*. Коли ж рішення мають загально-регіональне значення, маємо справу з *регіональними елітами*. В ідеалі вважається, що люди, які належать до еліти, мають необхідні якості, знання, досвід для кваліфікованого керівництва суспільством, прийняття правильних і своєчасних рішень.

Якість політичної влади багато в чому визначена якістю політичних еліт та їх взаємовідносинами. Поведінка політичних еліт — це один із найважливіших факторів розвитку суспільства в тому чи іншому напрямі, успіху (або поразки) тих чи інших реформ і починів. Винятково важливою стає роль еліти у періоди радикальних соціальних трансформацій.

Політична еліта і численна армія функціонерів, що існують у будь-якому суспільстві, — це різні речі. Останні не є самостійними носіями влади.

Політична еліта і політичний клас — також несумісні речі. Термін “політичний клас” ще не дістав відповідного визнання у науковій літературі.

Значна частина науковців сходяться на думці, що політичні еліти — це особливі соціальні організми, для яких характерним є:

- максимальна концентрація влади (у межах суспільства в цілому або якогось одного з його основних сегментів);
- рекрутування нових членів переважно з вищих щаблів суспільства, тобто вузька соціальна база;
- певний рівень внутрішньої згуртованості й взаємозв’язку;
- спільність політичних поглядів і переконань;
- спільні інтереси і прагнення.

Еліта — це не сукупність індивідів, що діють самі по собі. Це люди, близькі за своїм походженням, які інтенсивно взаємодіють і (як правило) мають спільні цінності, схильності й цілі. Специфіку еліти вдало визначив Дж. Мізель у формулі “трьох С” — group consciousness (групова свідомість), coherence (згуртованість), conspiracy (спільні спрямування). Феномен політичних еліт ось уже понад сто років привертає увагу політологів і соціологів, які прагнуть усвідомити його природу, характер, соціальну роль, конкретні форми й типи функціонування, результати діяльності.

Сам термін “еліта” виник у XVII ст., а в XIX — на початку XX ст. його детально опрацювали і пояснили італійські соціологи В. Парето, Г. Моска.

В. Парето застосував психологічний підхід до визначення особливостей еліти; поділив еліту на “левів”, “лисиць”; обґрунтував принципи “циркуляції еліти”; довів, що еліта керується усвідомленими інтересами, а нееліта лише почуттями.

Г. Моска запропонував для визначення особливостей еліти “поведінковий підхід”, або “організаційний”. Він поділяв суспільство на два основних класи: керівників і керованих. Меншіна, на його думку, більше здатна до організованих дій.

Р. Міхельс (“Політичні партії”) стверджував, що у будь-якій організації, незалежно від її масштабів, керівники стають необхідними для успішної її діяльності та для її збереження. Приро-

да організації така, що вона наділяє владою й перевагами групу лідерів, водночас даючи їм можливість не бути контрольованими, а отже — і відповідальними перед членами цієї організації, навіть там, де цих керівників обирають. Організаційні фактори формування еліти він ставив вище психологічних.

Основні підходи до вивчення політичних еліт базуються на виокремленні таких положень:

1. За класичними теоріями еліти в сучасних (індустріальних) суспільствах багатство, соціальний статус і політична влада визначають і посилюють одне одного. Ті, хто приймає політичні рішення і здійснює політичну владу, походять із привілейованих верств і не репрезентують громадськість. Соціальна база вищої влади ніколи не буває широкою.

2. Еліта — це організаційно оформлена, згуртована і взаємозв'язана організована група. Це дає їй змогу монополізувати й утримувати політичну владу, тоді як маси є дезорганізованими та роз'єднаними.

3. Для еліти властиве прагнення до консенсусу щодо бажаного устрою суспільства та організації влади. Консенсус зумовлений її прагненням зберегти своє панівне становище. Він поширюється як на фундаментальні цінності й вірування, так і на інтерпретацію правил політичної гри.

4. Еліта, щоб здобути підтримку мас, на словах схильна до демократичних ідеалів, хоча насправді є консервативною й зневажає ці маси.

Змістовий модуль IV. Поняття “політичне лідерство” у сучасній політології

Тема семінару: Основні теорії політичного лідерства.

План

1. Суть і особливості поняття “політичне лідерство”.
2. Основні теоретичні концепції і підходи до вивчення політичного лідерства як феномена.
3. Політичне лідерство у сучасній Україні: теоретико-практичний підхід.

Література [3; 5; 6; 8; 10–14; 16; 17; 19; 24; 25; 28]

Додатковий матеріал для підготовки до семінару

Найбільш ефективним, історично виваженим і обґрунтованим видом суспільної діяльності політичного лідера, еліти є політичне лідерство.

Роль і суспільна функція політичного лідерства особливо широко вивчається й аналізується в перехідні моменти розвитку суспільства.

Перші приклади політичної рефлексії, в тому числі й стосовно політичного лідерства, у стародавньому світі спостерігаємо вже у Сократа, Платона, Цицерона, Тацита, Светонія, які обґрунтували тип політичного лідерства залежно від державного устрою та пануючого у кожному історичному випадку рівня уявлень про демократію.

В епоху Відродження та Нового часу — це Н. Макіавеллі, що виділив деякі принципи діяльності лідерів, Т. Гоббс із його концепцією абсолютного суверена і на протигагу йому Дж. Локк, який визначив проблему лідерства як похідну від основної державно-політичної дихотомії “народ — влада”. Проблема політичного лідерства у різний спосіб розробляли Г. Гегель, Т. Карлейл, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, К. Маркс.

Значний внесок у розробку проблем формування і функціонування політичних еліт і лідерів зробили російські та українські мислителі П. Данилевський, П. Кропоткін, Г. Плеханов, П. Сорокін, П. Струве та ін.; П. Орлик, М. Костомаров, М. Драгоманов, М. Грушевський, В. Винниченко, В. Липинський та ін.

У XIX–XX ст. найґрунтовнішими стосовно феномена “політичне лідерство” є праці Г. Лебона, М. Вебера, Р. Арона, Ж. Блонделя, Р. Міхельса, К. Поппера, Р. Дарендорфа та ін. Серед російських дослідників цієї проблеми виділяємо Г. Ашіна, К. Гаджієва, Т. Заславської, О. Панаріна, а в Україні — В. Бебика, М. Головатого, А. Пахарєва.

За багатьох обставин політичне лідерство як атрибут державно-політичного процесу має дуже багату і різноманітну феноменологію. Щоб якось опанувати таке становище, мислителі різних історичних епох запропонували цілу низку теоретичних схем, типологій, класифікацій та номінацій лідерів, еліт, лідерства. Таке розмаїття робить актуальним пошук таких чинників, що не тільки визначають конфігурацію державотворення,

а й є також основними передумовами виникнення політичного лідерства окремої особи чи групи осіб.

Політичне лідерство являє собою певний специфічний вид цілеспрямованої політичної діяльності лідера чи еліти, що виражається в прийнятті таких рішень і діянь, які позитивно (або ні) впливають на процеси політичного та соціально-економічного розвитку суспільства в сьогоденні та майбутньому, а також у забезпеченні підтримки (легітимності) власної діяльності громадською більшістю.

Традиційно політичне лідерство розглядається як атрибутивна характеристика лише політичного “лідера”. Включення до суб’єктів політичного лідерства також “еліт” ґрунтується на факті збігу, майже тотожності політичних та функціональних аспектів їх діяльності, а крім того, на фактичному об’єднанні у масовій свідомості “лідерів” та “еліти” загальним терміном “влада”, що є специфікою суспільства перехідного періоду.

Серед сучасних політологів не існує єдиної думки щодо пріоритетності певного типу лідерства в умовах сучасного світу. Однак, як, наприклад, американський вчений Д. Белл, вважають, що умови сучасного постіндустріального, технотронного, інформаційного суспільства демократичного типу породжують лідерів-професіоналів, експертів, меритократів. Інші ж небезпідставно доходять висновку, що нинішня доба — це доба харизматичного лідерства. На думку багатьох фахівців, саме харизматичний лідер здатний вивести сучасну цивілізацію з кризового стану, подолати наступ бюрократизації та масовизації суспільних відносин, суспільну “атомізацію”, відчуженість від політики і держави.

Проблема політичного лідерства є складною, багатогранною та багатовимірною. Тільки застосування комплексу різних методів дослідження уможливило опанування всіх граней політичного лідерства.

Постановка, інтерпретація та вирішення проблеми політичного лідерства залежали насамперед від способу вирішення двох фундаментальних проблем: а) відносин між народом і владою; б) усталеного для певної епохи рівня демократії. Ці характеристики політичних процесів і сьогодні залишаються головними передумовами ефективного політичного лідерства влади в Україні.

Орієнтовна тематика контрольних робіт

1. Політичний елітаризм і політична еліта: теоретичний і практичний аспекти.
2. Історична генеза формування і функціонування політичних еліт.
3. Історія політичних еліт України.
4. Політологічні теорії еліт.
5. Класифікація політичних еліт у політології.
6. Типологія політичних еліт.
7. Структура і принципи діяльності політичних еліт.
8. Політичні еліти в новітній Україні.
9. Політичне лідерство як соціальний феномен.
10. Психологічні та організаційні засади політичного лідерства.
11. Теорії політичного лідерства: суть і особливості.
12. Політичне лідерство в сучасній європейській політичній думці.
13. Теорії політичного лідерства в працях українських дослідників.
14. Основні класифікаційні ознаки і типи політичного лідерства.
15. Стили політичного лідерства.
16. Політичне лідерство в новітній Україні.

Методичні вказівки (рекомендації) щодо виконання студентами заочної форми навчання контрольних робіт з курсу “Політична еліта і політичне лідерство”.

Виконання контрольних робіт з цього курсу має на меті підтвердити оволодіння студентами нормативним матеріалом, вміння теоретично обґрунтовувати і на практиці реалізовувати положення курсу.

В контрольній роботі треба намагатися ґрунтовно розкрити суть обраної теми, користуючись наявною науковою, спеціальною літературою, списки якої додаються.

Готуючи роботу, необхідно дотримуватися існуючих вимог до такого роду робіт, а саме:

- робота має містити вступну частину, основну, висновки і список літератури;
- при використанні літератури на неї необхідно посилатися, позначаючи номер джерела (у списку) та сторінку: наприклад [14, 268], де перше — номер джерела, друге — сторінка;
- загальний обсяг контрольної роботи повинен становити до 15 сторінок, а обрана проблема максимально розкрита.

Контрольна робота оформляється на аркушах формату А4 відповідно до вимог ДОСТУ. На титульній сторінці роботи вказується прізвище, ім'я і по батькові студента, курс, група та спеціальність, а також домашня адреса і контактний телефон виконавця. Робота має бути надрукована.

Наприкінці роботи студент обов'язково повинен поставити підпис і дату виконання контрольної роботи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Авторханов А.* Технология власти. — М., 1991.
2. *Алексис де Токвиль.* Демократия в Америке. — М.: Прогресс, 1992.
3. *Антология* мировой политической мысли: В 5 т. — М., 1997. — Т. 2.
4. *Аристотель.* Афинская полиция. Государственное устройство афинян. — М., 1937. — Приложение № 22.
5. *Ашин Г.* Лидерство: социально-политические и психологические аспекты // Политика: проблемы теории и практики. — М., 1990. — Вып. 7. — Ч. 2.
6. *Ашин Г. К., Понеделков А. В., Игнатов В. Г., Старостин А. М.* Основы политической этиологии: Учеб. пособие. — М.: ПРИОР, 1992.
7. *Бабкин В., Селиванов В.* Народ и власть. — К., 1996.
8. *Бабик В. М.* Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика: Підручник. — К., 2000.
9. *Бердяев Н. А.* О русской философии: В 2 ч. — Ч. 2. — Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1991.
10. *Блондель Ж.* Политическое лидерство. Путь к всеобъемлющему анализу. — М., 1992.
11. *Боден Ж.* Вступ до політології. — К., 1995.
12. *Вебер М.* Избранные произведения. — М.: Прогресс, 1979.
13. *Гаджиев К. С.* Геополитика. — М.: Междунар. отношения, 1997.
14. *Гаджиев К. С.* Введение в политическую науку: Учеб. для высш. учеб. завед. — 2-е изд., доп. и перераб. — М.: Издательская корпорация "Лотос", 2000.
15. *Головатий М. Ф.* Соціологія політики: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: МАУП, 2003.
16. *Головатий М. Ф.* Політична психологія: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. — К.: МАУП, 2006.
17. *Головаха Є. І., Бекешкіна І. Е., Небоженко В. С.* Демократизація суспільства і розвиток особистості від тоталітаризму до демократії. — К.: Наук. думка, 1992.
18. *Етнократологічний словник: Енцикл.-довід. словник /* За ред. О. В. Антонюка, М. Ф. Головатого та Г. В. Щокіна. — К.: МАУП, 2007.
19. *Задорожнюк И. Е.* Политический лидер // Психол. журнал. — 1992. — Т. 13. — № 2.
20. *Короткий оксфордський політичний словник: /* Пер. з англ.; За ред. І. Макліна, А. Макміллана. — К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2005.
21. *Лебон Г.* Психология народов и масс. — СПб., 1995.
22. *Макиавелли Н.* Избранные сочинения. — М., 1982.
23. *Мильванов Ю. Е.* Лидер и вождь: опыт типологии. Россия — США: опыт политического развития. — Ростов н/Д: Феникс, 1992.
24. *Політологічний енциклопедичний словник /* Упоряд. В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — 2-ге вид., допов. і перероб. — К.: Генеза, 2004.
25. *Політологічний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /* За ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антонюка. — К.: МАУП, 2005.
26. *Попов В. И.* Маргарет Тетчер: человек и политик. — М., 1991.
27. *Рябов С. Г.* Політологічна теорія держави. — К.: Тандем, 1996.
28. *Сорокин П. А.* Человк. Цивилизация. Общество. — М.: Политиздат, 1992.
29. *Толстоухов А. В.* Філософія демократії: Есе. — К.: Новий друк, 2005.
30. *Халипов В. Ф.* Энциклопедия власти. — М.: Академический проект: Культура, 2005.
31. *Юнг К.* Психологические типы. — СПб; М., 1995.
32. *Шестопал Е. Б.* Личность и политики. — М.: Мысль, 1988.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Політична еліта і політичне лідерство”	4
Зміст дисципліни “Політична еліта і політичне лідерство”	6
Плани семінарських занять з курсу	8
Список літератури.....	14

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *М. В. Дроздецька*
Комп’ютерне верстання *К. І. Мельник*

Зам. № ВКЦ-4601

Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. арк. 0,93. Обл.-вид. арк. 0,58. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*